

S. Luskhont & Co. New York

R. W. Emerson

RALPH WALDO EMERSON.

“De kortste levensbeschrijvingen zijn die der grootste genieën. Zij leefden in hun schriften en daarom ging hun privaat en publiek leven onopgemerkt voorbij. Hun grootste bewonderaars gelijken het meest op hen.”

Ook de biographie van Emerson, aan wien wij deze woorden ontleenen, beslaat slechts enkele bladzijden. Zijn uitwendig leven was niet rijk aan afwisselingen.

Ralph Waldo Emerson, wiens voorouders in Northumberland woonden, werd den 25sten Mei 1803 te Boston geboren, waar zijn vader predikant was. Reeds op achttienjarigen leeftijd ontving hij een academischen graad aan Harvard-college. Na voltooiing zijner theologische studiën werd hij predikant bij een der unitarische gemeenten zijner geboortestad. Maar de Unitariërs, hoewel om hun vrijzinnigheid geroemd, maakten Emerson het leven moeielijk. Zij begrepen zijn vrijen en onafhankelijken geest niet. “De leiders der Unitariërs verwierpen het oorspronkelijk talent, dat onder hen geboren was. De oogen der verlichte jonge menschen waren op de nieuwe ster gevestigd, die hen voortdu-

rend inspireerde en langs nieuwe wegen leidde. Amerika had nimmer zulk een verschijning aanschouwd. Maar het genie van Emerson verdween spoedig uit het kerkelijk gesternt^e en stond voortaan alleen als een vaste en eenzame ster.”¹

Op den 15den Juli 1838 nam hij afscheid van zijn gemeente. Parker, die een jaar te voren predikant was geworden, getuigt van deze toespraak: “Hij overtrof zichzelf. Schoon, waar, indrukwekkend was de schildering van de fouten der kerk in haar tegenwoordigen toestand. Hij heeft mijn geest wakker geschud.”²

De afscheidsrede, op uitnoodiging der theologische studenten te Cambridge in “Divinity-College” gehouden, was in het oog van vele eerwaardigen dwaas en goddeloos. Emerson had vooral op twee dwalingen in het kerkelijk Christendom gewezen: Jezus, die tot het echte ras der profeten behoorde, was onkenbaar geworden. Men had hem goddelijke titels gegeven, die eens de uitdrukking waren van bewondering en liefde. Door hem buiten de menschheid te plaatsen, hebben zijn prediking en leven hun beoorlijkheid verloren. De andere dwaling bestond hierin, dat men Gods openbaring tot het verleden beperkte en daarom, in plaats van den levenden, een dooden God verkondigde.

Het kenmerk der tegenwoordige prediking was volgens Emerson de traditie. Daarom kon zij geen brood voor het leven geven. Alleen hij, die over de oude vormen den adem des levens laat gaan, die overal de waarheid spreekt, gelijk eigen leven en geweten hem ingeven, kan voor de zoekende en bezwaarde zielen bronnen van hoop en vertroosting ontsluiten.

Tweemaal heeft Emerson Europa bezocht. In gezelschap van een amerikaansch kunstenaar vertoefde hij, tot herstel zijner ge-

¹ Vgl. Theodore Parker's *Experience as a Minister*, p. 111, 51, 33.

² Vgl. *Life and Correspondence of Th. Parker* bij John Weiss, I, p. 113, 114.

zondheid, in 1833 gedurende eenige maanden in Sicilië, Italië, Frankrijk en Engeland. Zeker zou hij ook aan Duitschland een bezoek hebben gebracht, ware Goethe, wien hij hoog vereerde, niet het vorige jaar gestorven. Met eenige beroemde persoonlijkheden, wier schriften hem bekend waren, verlangde Emerson kennis te maken. In Engeland trokken hem vooral Coleridge, Wordsworth en Carlyle aan. Hij vond den laatste op zijn eenzaam landgoed Craigenputtock; de leeraar van Dunscore, die op een afstand van zestien mijlen van hem woonde, was de eenige in den ganschen omtrek, met wien de groote denker kon converseeren. Emerson noemt hem een schrijver, "die de wereld zoo volkomen beheerschte, alsof hij in zichzelf het beste bezat, wat Londen kon aanbieden." Hij beschrijft Carlyle als een lang, mager, spraakzaam man, vol frissche anedoten en humor. Als de wijsgeer zich ergerde over de uitbundige loftuitingen op een genie gehouden, dan vertelde hij van zijn diepe bewondering voor het talent, dat zijn varken toonde te bezitten. Het beste, wat hij van Amerika wist, was dat een mensch daar vleesch voor zijn arbeid kon krijgen.

Veertien jaar later kwam Emerson voor de tweede maal in Engeland. Van eenige handwerkersverenigingen in Lancashire en Yorkshire had hij een uitnoodiging ontvangen, om in een twintigtal steden voorlezingen te houden. Het uitzicht om Engeland en Schotland grondig te leeren kennen, de aantrekkelijkheid eener zeereis, die op zijn door ingespannen studie geschokte gezondheid gunstig kon werken, deden hem besluiten, om aan het verzoek te voldoen. Toch besloot hij slechts aarzelend. Met reizen was hij weinig ingenomen. Hij noemt het ergens "het paradijs der dwazen". De reismanie is volgens hem een bewijs van gebrek aan karakter, van een ziekte, waaraan het geestelijk leven lijdt.

Te Boston ging hij den 5den October 1847 aan boord, om na

een afwezigheid van ruim een half jaar in zijn vaderland terug te keeren.

Emerson heeft de indrukken, die hij van Engeland ontving, in eenige voorlezingen aan zijn landgenooten medegedeeld. ¹

De moed, het intieme huiselijk leven, de teedere omgang van de leden der beide seksen, waarvan hij in Engeland getuige was, hadden zijn bewondering opgewekt. In zijn oog staat de engelsche held hooger dan de fransche, de Duitsche, de Italiaansche of Grieksche. In Engeland verwacht men, gelijk Nelson zeide, dat ieder zijn plicht zal doen. Er wordt daar driemaal meer gearbeid dan in andere landen. Armoede beschouwt men als een schande.

Wat hem minder beviel, was de gehechtheid van den Engelschman aan oude gebruiken, zijn bekrompen nationaliteitsgevoel, zoodat de hoogste lofspraak, die een vreemdeling verdienen kan, aldus luidt: ik zou u bijna voor een Engelschman houden. De godsdienst is er zinledig, de staatskerk een pop, die elke kritiek met angst afwijst. Zij duldt geen verschil van meeningen en schuwt het licht. De Engelschman gelooft allereerst aan een Voorzienigheid, die voor elk pond sterling zorgt. Het ontbreekt hem aan idealisme, aan phantasie. Zelfs in zijn verhevenste poëzie verloochent zich zijn utilitarianisme niet. De "nuttige" wetenschappen trekken hem allermeeft aan.

Engeland wordt vergeleken met een oud, in verschillende eeuwen opgetrokken gebouw, waaraan allerlei reparaties zijn aangebracht. Zijn zwaartepunt ligt in het private, niet in het publieke leven, dat meestal trouweloos is geweest. Zijn buitenlandsche politiek was zelden edelmoedig en rechtvaardig. De rijken onderdrukken er de armen; het pauperisme is in Engeland een ontzettende macht. Het is het land der patriotten, wijzen, martelaars en zangers. Werd het eens door den Oceaan, waaruit het is voortgekomen,

¹ Vgl. *English Traits*, in 1856 uitgegeven.

verzwolgen, dan zal het in de herinnering voortleven als het eiland, dat onsterfelijke wetten gegeven en het recht der persoonlijkheid gehuldigd heeft.

Emerson onderscheidt in Engeland twee volken of klassen, wier harmonie en disharmonie de macht van den staat uitmaken: tot de eersten behooren zij, die voor idealen ontvankelijk zijn, wier aantal door hem op een dozijn geschat wordt; de klasse der practische lieden daarentegen telt haar volgelingen bij millioenen. Zijn voorliefde voor het idealisme beheerschte zijn oordeel over de celebriteiten onder de schrijvers van dien tijd. Terwijl hij met Coleridge, Wordsworth, Carlyle hoogelijk is ingenomen, is zijn oordeel over de mannen, die hij een plaats geeft in de practische klasse, niet van eenzijdigheid vrij te pleiten. Wat dunkt u b. v. van de volgende karakteristiek van Macaulay? "De schitterende geschiedschrijver leert, dat men onder het goede verstaan moet: goed eten, goede kleeding, stoffelijk welzijn; dat de roem der nieuwere filosofie bestaat in haar streven, om het nuttige te bevorderen, de ideeën en de moraal buiten rekening te laten. Het verstand moet ons leeren, hoe wij betere ziekenstoelen en wijnsoepen voor zwakken kunnen maken. Zinnelijk genot is het eenig goede. Het grootste voordeel der astronomie bestaat in de verbetering der scheepvaart. Een schoon resultaat voorwaar, waartoe de beschaving en de godsdienst van Engeland na een geschiedenis van duizend jaren gekomen zijn: de loochening der zedelijkheid!"

Duitschland staat volgens Emerson ver boven Engeland, dat niet in staat is den duitschen geest te begrijpen. In Engeland is de natuurwetenschap van de wetenschap des geestes gescheiden, waarmede zij eeuwig verbonden moest blijven. Duitschland is het land der idealen, dat voor Europa denkt, waar het enthousiasme levendig wordt gehouden.

Van zijn verblijf in Engeland nam Emerson de aangenaamste indrukken mede. Overal was hij vriendelijk en gastvrij ontvangen.

Oude vrienden werden nog eens bezocht, nieuwe vriendschapsbanden gesloten. Bancroft, de groote amerikaansche geschiedschrijver, die toen nog gezant te Londen was, bracht hem in kennis met Hallam, Dickens, Thackeray, Tennyson, Disraeli, Forster, Robert Brown, Owen, Lyell en anderen. Hij was voor eenige dagen de gast van Miss Martineau, die pas uit Egypte was teruggekeerd. Met haar bezocht hij Wordsworth, den dichter van de *Ode op de onsterfelijkheid*, welke volgens hem de hoogte aanwijst, waartoe de geest in onzen tijd kan stijgen.

Sinds 1838 woont Emerson als privaat persoon te Concord in Massachusetts. Zijn woning staat op de plaats, waar de Amerikanen in 1775 een overwinning behaalden op de Engelsen.¹

¹ Aan een artikel van een Amerikaan over "Emerson in zijn eigen woning"; geplaatst in *The Inquirer* van 26 Juli 1879, ontleenen wij de volgende bijzonderheden:

Emerson woont met zijn vrouw en een dochter. Naast hem woonde vroeger de bekende Nathanael Hawthorne († 1864). Zijn eenige zoon is een uitstekend geneesheer te Concord.

Zijn huis is eenvoudig, maar smaakvol ingericht. De niet groote bibliotheek bestaat alleen uit voortreffelijke werken. Schrijvers uit verschillende deelen der wereld zenden hem present-exemplaren hunner geschriften.

In den omgang boeit Emerson vooral door zijn eenvoud. Over zijn gebrek aan helderheid heeft men dikwijls ten onrechte geklaagd. Eenige handwerkslieden zeiden eens tot hun nieuwen predikant: wij zijn maar eenvoudige lieden en hebben het niet verder gebracht dan dat wij Emerson kunnen begrijpen.

De grijsaard onderzoekt nog met de grootste gemakkelijheid de moeilijkste problemen van onzen tijd. Zijn dichterlijk idealisme is verheven boven de heftige polemiek der theologen.

Wie den wijze van Concord bezocht heeft, verwondert zich niet over de liefde, die zijn vrienden hem toedragen, over den eerbied, waarmede

Na het verlaten van den kansel heeft hij het werk, in de kerk begonnen, in de maatschappij voortgezet. Als schrijver en als spreker in verschillende vereenigen, voor geleetterden en ongeletterden, is hij steeds als de prediker van het idealisme opgetreden. Eerst had hij met allerlei vooroordeelen te kampen. Men waarschuwde tegen hem, omdat hij een ongeloovig en goddeloos mensch was. Maar het duurde niet lang, of hij werd als de gevierde auteur en spreker begroet. Volgens de getuigenis van een landgenoot kan men zich niets aangrijpenders voorstellen dan Emerson te hooren. Als hij een gedachte uitspreekt, die de vrucht is van langdurige overpeinzing, dan zou men meenen, dat hij in het bezit was van een opdracht, door de gansche menschheid onderteekend, om juist zóó te spreken.

Carlyle, die de beide eerste bundels zijner "Essays" met een Voorrede verrijkte, noemde ze: *de alleenspraak van een ziel, die waar is*. In Engeland verschenen van zijn werken tal van nadenken, in Frankrijk en Duitschland enkele vertalingen. Vooral in Duitschland zijn sommige schrijvers hoogelijk met hem ingenomen.

"Ein Prophet, nicht in der präntiösen Bedeutung gebraucht, die uns die Vergangenheit, die Heiligkeit vieler Jahre ertheilt, ist Emerson wohl zu nennen. Er ist es nicht allein weil er Geist besitzt, denn wir haben viele lebende Autoren, die auch damit gesegnet sind; während wir jedoch hinter jenen uns selten einen Charakter denken können, und nur ihre, in den Spinnennetzen der Literatur, waltende Feder verfolgen, so denken wir uns hinter seinen Worten einen leuchtenden, strahlenden Charakter verborgen. Ja noch mehr, wir ahnen ein groszes Herz voll Anmuth

geleerden uit Engeland en Amerika tot hem opzien. Niemand verlaat zijn gastvrije woning zonder de overtuiging mede te nemen, dat hij althans eenmaal in zijn leven een groot man heeft ontmoet.

und Liebe, das sich allein dem Fortschritt der Menschheit gewidmet hat." ¹

"Kein Schriftsteller" — zoo schrijft Hermann Grimm ² — "hat solchen Reiz für mich als Emerson. Nichts Ueberflüssigendes, Beschönigendes, Sentimentales finden wir bei ihm. Die alltäglichen Dinge macht er poëtisch, das geringste führt er auf das grösste zurück. Mit einem Wort hebt er uns über die Erde, und während er sagt, dasz alles schön sei, glauben wir es ihm. Die Welt wird zu einer bunten Wiese, die er vor uns ausbreitet, und der Geist des Lebendigen flieszt mitten hindurch in klaren Wellen, aus denen versteckt alle Blumen und Gräser Kraft und Wachsthum trinken."

In ons vaderland heeft, zoover ik weet, alleen Dr. Wolff op hem de aandacht gevestigd en hem een plaats toegekend onder de voortreffelijkste schrijvers. ³ Aan hem dank ik mijn eerste kennismaking met Emerson, terwijl hij mij tevens aan zich verplicht heeft door de inlichtingen, mij bij de bewerking dezer schets gegeven. ⁴

Zullen wij in staat zijn Emerson te begrijpen, dan moeten wij niet vergeten, dat hij een Amerikaan is, die voor Amerikanen schrijft en spreekt.

¹ Vgl. G. Fabricius, in de Voorrede vóór eenige door hem vertaalde Essays van Emerson (1858).

² Vgl. *R. W. Emerson über Goethe und Shakespeare* (1857).

³ Vgl. *De Gids*, 1861, p. 772—825.

⁴ De londense editie, (Bell & Sons, 1876) getiteld: *The complete Works of R. W. Emerson* is alles behalve compleet. Daarin ontbreken o. a.: *The mind and manners of the nineteenth century*, lezingen door E. in 1848 in Engeland gehouden; *Memoirs of Margaret Fuller, Marchesa d'Ossoli*, in 1852 met W. H. Channing uitgegeven; *Oration on the death of President Lincoln*, 1865; *Society and Solitude*,

In zijn voorkomen vertoont hij het type van een Amerikaan uit Nieuw-Engeland.

Niet Engeland, maar Amerika is volgens hem de zetel en het centrum van het britsche ras. Zijn vaderland bezit natuurlijke voordeelen, welke het moederland mist. Eens zal Engeland, als een oud en uitgeput eiland, tevreden moeten zijn wanneer het zijn kinderen krachtig ontwikkeld ziet.

In zijn lezing over den amerikaanschen geleerde laat hij de fiere taal hooren: "Wij hebben te lang naar Europa geluisterd. Reeds begint men den geest van den vrijen Amerikaan voor schroomvallig en bedeesd te houden, steeds geneigd om anderen na te volgen. Wij mogen niet altijd van den oogst van vreemden profiteren. Wij moeten op eigen beenen staan, met eigen handen arbeiden, onze eigen gedachten uitspreken."¹

Er zijn menschen, die vragen: wie wil gaarne in een land wonen, dat haast geen verleden, geen geschiedenis heeft? Aan dezulken vraagt hij op zijn beurt: zoudt gij u thuis gevoelen in een land, waar privileges worden toegekend aan geboorte en rijkdom, waar de pers niet vrij, het pauperisme een ontzettende macht is, waar *titulaire* vorsten heerschen, die in prachtige koetsen rijden en veel wijn drinken, maar niet door zelfopoffering, volharding en ernstige studie hun leven versieren?²

Essays, 1870; (vertaald in het Duitsch door Mohnicke, Zweite Auflage, 1876); *Letters and Social Aims*, Essays, 1871; (in het Duitsch met een inleiding van Julian Schmidt, 1876); *Parnassus, Selected Poems*, 1871.

In het prachtwerk, dat onlangs is aangekondigd: *The hundred greatest Men* zullen, behalve door Matthew Arnold, Max Müller, Fayne en Renan, ook door Emerson "historical Introductions" gegeven worden.

¹ Rede, uitgesproken 31 Aug. 1837, in de *Phi Beta Kappa Society* te Cambridge.

² *The young American*, een lezing, gehouden te Boston, 7 Febr. 1844, in *the Mercantile Library Association*.

De ingenomenheid met zijn land en volk maakt hem daarom niet blind voor de groote gebreken, die hij opmerkte. Als een echt profeet treedt hij daartegen op. In de staatsstukken en de debatten der volksvertegenwoordigers, in de lycaea en kerken, in de nieuwsbladen verneemt hij niet de taal, die van een opgewekt nationaal gevoel getuigt. 't Schijnt of het belang van den kapitalist het eenige noodige is! Wie verkondigt van het spreekgestoelte, in de courant of op de straten het geheim van den echten held, die alleen het onmogelijke tot stand kan brengen? Wij bezitten, zegt hij, geen krachtige publieke meening. Wij scharen ons niet aan de zijde der *echte* liberalen, die de armen, de onderdrukten, de zwakken beschermen. Wij hebben te veel vertrouwen op het geld, maar te weinig op God.

Bij herhaling wordt het practisch materialisme bestreden, dat zich in alle vertakkingen van het amerikaansche leven openbaart. In onze maatschappij — zoo roept hij zijn toehoorders toe — is er, behalve aan pachters, wevers en zeelieden, ook behoefte aan enkele mannen, die de hemelsche vonk, welke in hun borst gloeit, op anderen weten over te brengen, die ons de richting aanwijzen, welke wij te volgen hebben. “Zult gij te midden van allerlei stemmen, die roepen om nieuwe wegen of standbeelden, verbeteringen in kleeding of in de tandheelkunde, om een politieke partij of de verdeeling van een staat, niet het oor leenen aan een paar eenzame stemmen in het land, die voor ideeën en beginselen pleiten, welke niet verkocht noch vernietigd kunnen worden?”¹

Ook in zijn sterk ontwikkeld individualisme is Emerson het type van den echten Amerikaan. Hij bekommert zich niet om het oordeel zijner lezers of hoorders. Wat het publiek van hem zegt, dat gaat hem niets ter wereld aan.

¹ *The Transcendlist*, een lezing, gehouden te Bostonenta, in Januari 1842.

Een bevoegd beoordeelaar heeft opgemerkt: Emerson schrijft en denkt als Amerikaan.

Emerson is terecht een wijsgeer genoemd. Elk onderwerp wordt door hem wijsgeerig behandeld. Nooit blijft hij bij de oppervlakte staan. Ieder verschijnsel, ook het schijnbaar onbelangrijkste, wordt door hem ontleed en verklaard. Hij rust niet, voordat hij tot het wezen der dingen is doorgedrongen.

Maar een wijsgeerig stelsel zoeken wij bij hem te vergeefs. Een boek over de wijsbegeerte heeft hij nooit geschreven. Het zijn korte verhandelingen over allerlei onderwerpen, *Essays*, die hij geeft. Hij rangschikt zich het liefst onder de *zoekende* geesten en heeft een onbegrensden afkeer van alle stelselzucht en dogmatisme. Er is volgens hem geen enkele waarheid, hoe verheven ook, of de mogelijkheid bestaat, dat wij haar morgen, bij het licht van nieuwe gedachten, moeten prijs geven. Hij houdt niet van die menschen, welke altijd naar een steunpunt verlangen. De meesterwerken van God, de volmaakte eenheid zijn verborgen en onberekenbaar. Als wij nog jong zijn, besteden wij veel tijd en moeite, om alle definities over godsdienst, poëzie, kunst en politiek op te teekenen, in de hoop dat wij binnen eenige jaren de waarde van alle theorieën zullen kennen. Maar de jaren gaan voorbij en het doel, waarnaar wij streven, wordt niet bereikt.

Tegenover het materialisme kiest Emerson beslist partij voor het idealisme. Terwijl de materialist uitgaat van de zinnelijke wereld en den mensch als een harer producten beschouwt, is het menschelijk bewustzijn zijn uitgangspunt. De natuur, de letterkunde, de geschiedenis zijn volgens hem subjectieve verschijnselen. De geest is de eenige realiteit. Hij houdt het voor bepaald onmogelijk, dat een idealist zoo diep zou kunnen zinken, om een materialist te worden.

Emerson is een hartstochtelijk bewonderaar van de natuur. "Ik doorwaadde moerassen en baggerde door de sneeuw zonder hoop en voelde mij toch vroolijk en volmaakt gelukkig. Wie in de bosschen zijn leven doorbrengt, kan altijd een kind blijven. Zij zijn altijd jong. Er heerscht daar zeker decorum. Het is er voortdurend feest. Daar gevoel ik eerst, dat de natuur elke ramp kan genezen, dat alle egoïsme verdwijnt. Mijn oog wordt een doorschijnende globe. Ik voel mij een deel van God. De naam van mijn vriend klinkt mij als een vreemde in de ooren of als een, dien ik slechts toevallig hoor. Of ik heer of knecht ben, het raakt mij niet. Ik bemin een onsterfelijke schoonheid. Te midden van velden en bosschen ben ik niet alleen, geen onbekende. Maar de natuur is niet altijd in feestkleederen getooid. Hetzelfde tooneel, dat gister nog zoo liefelijk was, is heden somber. Daarom moet er harmonie zijn tusschen de natuur en den mensch, zal het gevoel van voldoening in ons worden opgewekt."

Zoo schreef hij in een zijner eerste opstellen. ¹ De beschouwingen, die hij hier over de natuur geeft, herinneren aan Fichte's idealisme. Ik ben niet in staat — zoo schrijft hij — de onfeilbaarheid mijner zintuigen te bewijzen; ik weet niet of de indrukken, die zij mij verschaffen, met de voorwerpen in overeenstemming zijn. Maar wat doet het er toe, of de Orion werkelijk in de diepten van het firmament bestaat of een beeld is, op het uitspansel mijner ziel geteekend? Het is mij om het even, of de natuur een werkelijk bestaan heeft of een apocalypse is van den geest. Zij blijft in mijn oog even eerbiedwaardig. Al zijn wij van de onveranderlijkheid der natuurwetten overtuigd, daaruit kan het absoluut bestaan der natuur niet bewezen worden. Kinderen gelooven aan de zichtbare wereld. Lichtzinnige zielen maken zich vroolijk over hen, volgens wie de natuur geen werkelijk bestaan heeft

¹ *Nature*, 1839.

buiten ons. De wetenschap werpt de gewone voorstellingen over de natuur omver. Door haar voorgelicht, noemt onze geest, wat men gewoon is werkelijkheid te noemen, schijn en daarentegen werkelijk, wat in het oog van velen een visioen is.

Later moge Emerson wat minder beslist gesproken hebben, de zichtbare wereld blijft toch in zijn oog slechts het symbool der onzichtbare. Tegenover Locke kent hij aan het onstoffelijke de prioriteit toe boven het stoffelijke.

Ook de natuur leidt volgens Emerson tot God op, wien hij het liefst *the Over-Soul* noemt. Hij is de ziel van alles. Buiten hem bestaat niets. Hij woont in ons. Er is geen muur als grens, waar het uitwerksel, de mensch, ophoudt en de oorzaak, God, begint. Hij bezoekt ons, gelijk het spreekwoord zegt, zonder klokkengelui. De natuur van den absoluten geest is goedheid en waarheid. Wij kunnen zijn taal alleen verstaan, wanneer wij aan onze beste gedachten gehoorzamen, ons aan den geest der profetie toevertrouwen, die elk mensch is ingeschapen. Wanneer wij ons onder den invloed van zijn geest stellen, dan worden onze gesprekken lyrisch, zacht als het geluid van den wind, die pas opkomt. Wie zijn goddelijke tegenwoordigheid bespeurt, wordt met geestdrift vervuld.

God openbaart zich alleen aan de eenvoudigen en nederigen. Wie zich met Hem vereenigd gevoelt, weet bij intuïtie dat het goede ook het ware is, dat zijn belangen den Allerhoogste ter harte gaan. Wat voor hem goed is, zal hem niet kunnen ontgaan. Elk woord, ieder boek, die voor hem noodig zijn tot hulp of vertroosting, zullen zeker tot hem komen. Wie Gods stem wil hooren, moet in zijn binnenkamer gaan en de deuren gesloten houden, gelijk Jezus deed. Het is noodig om naar de stem in ons binnenste te luisteren, zullen wij God leeren kennen. ¹

¹ Vgl. vooral *The Over-Soul*, in de tweede bundel zijner *Essays* (1844).

Godsdienst is aanbidding. Volgens Emerson zijn wij van nature geloovigen en waren de schoonste tijdperken in de geschiedenis der menschheid door geloof gekenmerkt. Maar wij moeten ons niet ongerust maken, als wij den invloed van Calvijn, Fénelon, Wesley of Channing zien afnemen. Op de bouwvallen van kerken en godsdiensten richt God zijn tempel op in de harten der menschen. Wij leven thans in een tijdperk van overgang. De oude leerstellingen, die eens de volken krachtig gemaakt, ja in het leven geroepen hebben, schijnen krachteloos geworden. Men heeft helaas! godsdienst en zedelijkheid van elkander gescheiden. In onze groote steden wonen massa's menschen, die geen God meer hebben, omdat zij materialisten zijn geworden. Geestdrift, verheffing van het hart zijn hun vreemd. Velen gelooven aan chemie, mechanica, vleesch, wijn, rijkdom, aan electriche batterijen, naaimachines — maar niet aan een goddelijke oorzaak. Kunnen er krachtiger bewijzen voor veler ongodsdienstigheid gegeven worden dan de verdraagzaamheid tegenover den slavenhandel, de verkeerde richting, die de opvoeding neemt, de geringe waarde, die aan de hoogste gaven van geest en hart wordt toegekend, de verdraagzaamheid der meest beschaafde gezelschappen tegenover de zonde? Het staat bij Emerson vast, dat het scepticisme de overwinning niet zal behalen. Maar het moet niet door theologische leerstellingen bestreden worden. "Vergeet uw boeken en overleveringen en gehoorzaamt alleen aan uw zedelijk instinkt. Ik ken geen woorden, die zulk een diepe beteekenis hebben als deze: *geestelijk en zedelijk.*" ¹

Een zijner jongste Essays is getiteld: *Onsterfelijkheid.* ² Hij kan zich begrijpen, dat men niet gaarne over dit onderwerp schrijft. De lezer zal zich teleurgesteld voelen. Hij vindt niet, wat hij zoekt.

¹ Vgl. *The Conduct of Life* (1860).

² Vgl. *Letters and social aims.*

Gelijk alle ernstige zielen, zegt Emerson, is mijn geloof aan de onsterfelijkheid der ziel vaster dan de bewijzen, die ik daarvoor geef. Het eenig werkelijk bewijs is te teeder en staat boven alle redeneering; daarom blijft Wordsworth's "Ode op de onsterfelijkheid" altijd een meesterstuk.

Men kan wijzen op de oneindigheid van het heelal, die zich evenzeer in elk deeltje openbaart; op ons verlangen naar het blijvende, het eeuwige, dat alleen in staat is op den duur onze belangstelling te wekken; op de onvolmaaktheid van den arbeid en de deugd zelfs van den edelste; op allerlei analogieën en profetieën in ons en buiten ons. Al hebben die gronden en gevolgtrekkingen zeker beteekenis, zij zijn onvoldoende om daarop een theorie te bouwen, gelijk menigmaal is beproefd.

Zulk een onderwerp moet met heiligen schroom behandeld worden. Niet door boeken of door theologische bewijzen, maar alleen door een uitnemende persoonlijkheid, die ons oog aan het tijdelijke ontrukkt en op het eeuwige wijst, in wiens hart de krachtigste en teederste liefde woont, kan het visioen verklaard worden. Daarom heeft het getuigenis van enkele geïnspireerde zielen groote beteekenis. Het is een dwaasheid, om te vragen: mijn bisschop, mijn leeraar, hoe denkt gij daarover? Geloofden Wesley, Butler, Fénelon aan onsterfelijkheid? Wat zijn dat voor vragen? Leest liever een dichter als Milton of een ziener als Plato; leest den heiligen Augustinus, Swedenborgh, Kant. Wie de wetten des geestes verstaan heeft, zal zulke vragen, die goed zijn voor schooljongens, niet meer doen.

Alleen hij bezit onsterfelijkheid, die, waar hij komt, alles met nieuw leven bezielt. "Ik geloof, dat elke gezonde geest zich bij de overtuiging kan nederleggen: Wanneer een bewust persoonlijk voortleven het beste is, — en als wij het heelal konden overzien, zou het ons zeker blijken, dat dit het beste is, — dan zal het ons deel worden."

De geschiedenis is volgens Emerson's eigenaardige opvatting de oorkonde van de werken van den geest, die alles omvat. Alle feiten der historie bestaan reeds te voren als wetten in den geest. Elke gebeurtenis, zal zij geloofwaardig en verstaanbaar zijn, moet beantwoorden aan iets, dat in den mensch is. Wij stellen belang in steden, die lang verwoest zijn, in pyramiden, omdat wij voor die onzinnige uitdrukkingen: *daar* of *eertijds* de woorden: *hier* of *thans* in de plaats willen stellen. Het *niet-ik* moet door het *ik*, het verschil door de eenheid vervangen worden.

De geschiedenis van het individu geeft de verklaring van de geschiedenis der wereld, der natuur, der kunst en der letterkunde. De St. Pieter is de zwakke kopie van een goddelijk ideaal, dat in eens menschen ziel is opgekomen; de Munster van Straatsburg het stoffelijk afdruksel van den geest van Erwin van Steinbach.

De ervaring van elken dag leert de vervulling der oude profetie, dat woorden en teekenen, waarop wij vroeger geen acht sloegen, concrete voorwerpen voor ons worden. Wie de engelsche kathedralen bezoekt, bemerkt aanstonds, dat het woud een overweldigenden invloed op den geest der bouwmeesters heeft uitgeoefend. Wanneer wij op een winternamiddag door de bosschen wandelen en op de kleuren letten, die door de takken doorschijnen, dan kennen wij den oorsprong der geschilderde glazen in de gothische kerken.

Waarom trekken ons de geschiedenis, de letterkunde, de kunst van Griekenland vooral aan? Omdat wij zelve Grieken zijn. Wij worden daardoor aan een periode uit ons eigen leven herinnerd. Onze bewondering voor de oudheid geldt niet het oude, maar het natuurlijke. De eenvoudigheid en de gratie van het kind kenmerkten den Griek. Zijne vormen boeien ons, zoolang wij het kinderlijk karakter behouden hebben.

De godsmannen vervullen een missie, die in het hart en de ziel van den eenvoudigste onder hun leerlingen was geschreven. Hoe komt het, dat sommige menschen aan Jezus een bovennatuurlijken oorsprong toekennen, omdat hij uit de geschiedenis niet verklaard kan worden? Omdat zij zelve niet godsdienstig zijn, niet tot zichzelf inkeeren; anders zou hun eigen godsvrucht de verklaring geven van elk zijner woorden en daden.

Ik ken de eerste monniken en anachoreten. Als ik menschen ontmoette, die in contemplatie verzonken waren en een afkeer hadden van den arbeid, herkende ik een Simon Stylites en de eerste kapucynmonniken.

Wanneer de geschiedenis gelezen en geschreven wordt in het licht dezer twee feiten: de geest is één; tusschen den geest en de natuur bestaat een wederkeerige betrekking, dan zal zij niet langer voor ons een onvruchtbaar boek zijn. Wij hooren dan niet meer, welke boeken iemand gelezen, maar welke tijdperken hij doorleefd heeft. In hem vind ik het verleden terug: de gouden eeuw, den boom der kennis, de roeping van Abraham, den tempelbouw, de komst van den Christus, de Middeleeuwen, de herleving der wetenschappen, de Hervorming, de ontdekking van nieuwe werelden. Hij is de priester van Pan, die de zegeningen der morgensterren en de weldaden van hemel en aarde zal brengen.

Veel te lang hebben wij onze aandacht gevestigd op die oude chronologie van hoogmoed en zelfzucht. Aan een nieuwe historiographie is behoefte, waarin wij de ware uitdrukking onzer eigen natuur zullen wedervinden. ¹

Wanneer de geschiedenis, gelijk Emerson haar opvat, biographie is, dan kan het ons niet verwonderen, dat vooral de uitnemende persoonlijkheden zijn aandacht hebben getrokken. Volgens hem schijnt de natuur voor hen te bestaan. Zij maken de aarde gezond.

¹ Vgl. vooral Emerson's Essay: *History*.

Eerst door ons geloof aan hen wordt ons leven draaglijk en liefelijk. Wij leven dan met onze meerderen. Hun namen geven wij aan onze kinderen en steden. In onze woningen staan hun werken en beelden, terwijl elke omstandigheid ons een anecdote voor den geest brengt, die op hen betrekking heeft. Als er een magneet was, die ons kon aanwijzen, waar menschen wonen, die inwendig rijk en krachtig zijn, wij zouden al onze goederen verkopen en heden nog met dezen magneet op reis gaan.

Een groot man woont in een hoogere sfeer der gedachten, waartoe anderen slechts met moeite en inspanning kunnen opklimmen. Als hij zijn oogen opent, ziet hij de dingen in het ware licht. Hij is dicht bij ons, zoodat wij hem op het eerste gezicht herkennen. Hij voldoet aan onze verwachtingen en komt op den juisten tijd.

Elke groote geest is de openbaring van een nieuw geheim der natuur. De schimmen der helden verheffen zich telkens voor onze oogen. Zij geven ons hun bevelen met blikken vol schoonheid en woorden vol goedheid.

Maar welke helden staan in Emerson's schatting het hoogst? Zij, die zich weten te verloochenen en zichzelf durven te zijn, bij wie het geestelijke hooger staat dan het stoffelijke, die door oprechtheid en zelfbeheersching over anderen heerschen. Zij trekken alle klassen der maatschappij tot zich, totdat eindelijk, gelijk men pleegt te zeggen, ook de honden zich aan hen toevertrouwen.¹

Men vergeete evenwel niet, dat de held deugden bezit, die hij niet aan anderen kan mededeelen. Het schijnt dat de godheid,

¹ Van Abraham Lincoln getuigt Emerson: "Hij was welkom en tehuis in de nederigste hut, terwijl hij in dagen van gevaar de bewondering der wijzen opwekte. Zijn hart was zoo groot als de wereld en toch was daarin geen plaats, om de herinnering aan geleden onrecht te bewaren.

als zij hem zendt om zijn tocht door de wereld te volbrengen, op het kleed zijner ziel geschreven heeft: *Slechts goed voor deze reis*. Volgens de wet der individualiteit moet ieder mensch zichzelf blijven.

Men zou kunnen vragen: Vormen de groote mannen een kaste? Zijn de ellendige massa's van geen waarde? Wat wordt er dan van de beloften aan de deugd gedaan? Emerson's antwoord luidt: De maatschappij is een school, waarin elk op zijn beurt meester en leerling is. Voor allen is dezelfde werkkring weggelegd. ¹

Wie iets van Emerson gelezen heeft, kent zijn "Representative Men", die in 1850 voor het eerst zijn uitgegeven. Het boekje bevat geen levensschetsen van beroemde personen, maar typen. Plato wordt als *de* wijsgeer, Swedenborg als *de* mysticus, Shakespeare als *de* dichter, Montaigne als *de* scepticus, Goethe als *de* schrijver, Napoleon als *de* man der wereld geschetst. ² De schrijver plaatst ze niet in de lijst van hun tijd, maar beschouwt hen als *de* vertegenwoordigers van het geestelijk leven in zijn verschillende vormen. "De schatten des geestes worden onder de hoede van dit zestal gesteld, zonder wie het u niet geoorloofd is, daarnaar te grijpen. Een groot paleis staat voor ons, waartoe zes poorten den

¹ Vgl. *Uses of great men*, een Inleiding op *Representative Men*.

² "In der geistvollen kleinen Schrift "Representative Men" giebt der Amerikaner Emerson dem einen Aufsatz den Titel "Shakespeare oder der Dichter", dem anderen "Goethe oder der Schriftsteller". Dieser Unterschied in den Titeln erscheint zuerst wunderbarlich: Goethe ist doch vor Allem auch Dichter. Bei näherem Zusehen verständigt man sich aber mit dem Verfasser wohl. Shakespeare ist ausschliesslich Dichter und als solcher der erste unter den modernen; wer dagegen Goethe nur als Dichter kennt, kennt ihn kaum zur Hälfte."

(Vgl. Julian Schmidt: "Goethe und Herder", in de *Preussische Jahrbücher*, 1879, p. 441.)

toegang verschaffen, aan elk van welke .een dezer helden de wacht houdt. Wie binnen wil treden, moet zich aan een der zes onderwerpen." (Herm. Grimm.) Bij dit boekje, zoo rijk aan schoone en diepzinnige gedachten, moeten wij, al kan het slechts kort zijn, de aandacht onzer lezers bepalen.

Plato behoort tot de lievelingsschrijvers van Emerson. Telkens komt hij op hem terug. Wanneer een scepticus, over vragen die op het geestelijk leven betrekking hebben, zijn meeningen verkondigt en Plato niet gelezen heeft, dan kan hij, volgens onzen schrijver, geen aanspraak maken op onzen tijd.

Gedurende 22 eeuwen is Plato de Bijbel der geleerden. Mannen als Augustinus, Copernicus, Newton, Swedenborg waren zijn schuldenaars en tot schade van hun roem na hem geboren.

Tot schande der menschheid is het niemand gelukt, om een enkel idee aan de zijne toe te voegen. Hij had geen vrouw en kinderen, maar de denkers van alle beschaafde volken vormen zijn nakomelingschap en zijn met zijn geest doortrokken. De alexandrijnsche geleerden en de groote helden uit de eeuw van Elizabeth zijn leerlingen van hem. Het Calvinisme, ja zelfs het Christendom vindt ge in zijn *Phaedo* terug. Het mysticisme dankt aan Plato al zijn teksten. Een Engelschman leest hem en roept uit: Hoe geheel engelsch! Een lezer in Nieuw-Engeland houdt hem voor een amerikaansch genie.

Hoe is het te verklaren, dat hij in de geschiedenis van het geestelijk leven van ons geslacht zulk een hooge plaats heeft ingenomen, dat alle scholen, wijsgeeren, kerken, priesters zijn werken hebben bestudeerd? Zulk een wonder zou onverklaarbaar zijn, ware Plato niet een oprecht en universeel denker geweest, die de wetten van den geest en de orde der natuur wist te eerbiedigen, in wiens hoofd een plaats was voor de schatten van Europa en van Azië.

Emerson dweept, zou men bijna zeggen, met Plato. Alleen be-

treurt hij het, dat deze edele in het achtste boek der Republiek den leugen voor regenten geoorloofd acht.

Is Swedenborg terecht de vertegenwoordiger der mystiek genoemd? Deze type komt mij voor het minst gelukt te zijn Gaarne beken ik, dat het mij niet gelukt is, den schrijver altijd te kunnen volgen. Misschien zou hier de uitspraak van een zijner bewonderaars in Amerika van toepassing zijn: Als ik Emerson niet begrijp, dan ligt het aan mij.

Het kan ook zijn, dat Swedenborg, die zelf alles behalve door duidelijkheid uitmunt, moeielijk in een helder licht kan worden gesteld voor hen, die vreemdelingen zijn in zijn werken.

Er is in die vreemde persoonlijkheid veel, dat Emerson aantrekt. Vooreerst staan bij hem boven den dichter en den wijsgeer de mannen, die ons in de wereld der zedelijkheid of van den wil binnenleiden. "Van alles maak ik poëzie, maar het zedelijk gevoel maakt poëzie van mij."

Maar hij vond ook enkele zijner lievelingsdenkbeelden bij Swedenborg terug. Alles in de natuur is volgens dezen mysticus symbolisch en typisch; de zinnelijke wereld is slechts het zinnebeeld der geestelijke. Met vromen eerbied was hij vervuld voor de harmonie, die hij in de natuur wist te ontdekken. Volgens Emerson komt hem een plaats toe onder de wetgevers der menschheid. Zijn tijdgenooten mochten hem voor een visionair houden; maar terwijl de koningen en hertogen van zijn tijd lang vergeten zijn, begint hij thans in de harten van duizenden te leven.

Toch is Emerson alles behalve blind voor de afdwalingen van dien grooten geest. Zijn omgang met engelen en geesten trok hem niet aan. Zijn onderzoek droeg een te uitsluitend theologisch karakter. Het individu kwam bij hem niet tot zijn recht. Men is met hem altijd in een kerk.

De scepticus heeft een afkeer van de uitersten. Hij gaat even-

min met den speculatieven wijsgeer als met den materialist, met den idealist als met den realist, met den geloovige als met den ongeloovige mede. Waarom — zoo vraagt hij — zal ik gaan filosofeeren over dingen, die buiten de grenzen van mijn verstand liggen? Waartoe ons op overtuigingen omtrent een ander leven beroepen, die wij niet bezitten? Wat baat het de kracht der deugd te overdrijven en een engel te worden vóór uw tijd? Ik heb genoeg van de dogmatici en walg van hen, die de dogma's ontkennen. Ik ben hier om te onderzoeken. Waartoe theorieën over de maatschappij, den godsdienst, de natuur verkon digd, die elk ogenblik weersproken kunnen worden?

Het terrein van den scepticus is dat der waarneming, der onthouding, niet van het ongeloof, van de ontkenning, nog minder van de spotternij. Hij is de bedachtzame, voorzichtige man, die zijn rekening opmaakt, zijn goederen bestuurt en meent, dat een mensch te veel vijanden heeft, om ook nog zijn eigen vijand te worden. Montaigne is volgens hem een type van het verstandig scepticisme.

Vanwaar Emerson's voorliefde voor hem? Hij verhaalt ons, dat hem uit de bibliotheek zijns vaders een deel van Cotton's vertaling der *Essais* van Montaigne in handen kwam. Jaren daarna, toen hij pas de hoogeschool verlaten had, las hij het en schafte zich ook de andere deelen aan. De lectuur boeide hem. 't Was hem of hij zelf die bladzijden geschreven had in een vroeger leven, daar zij geheel de uitdrukking waren van zijn eigen denkbeelden en ervaringen. Met blijdschap vernam hij later, dat een der nieuw ontdekte autografen van Shakespeare op een vertaling van Montaigne door Florio geschreven was.

Ook trok hem Montaigne's blanke oprechtheid aan. Hij ver stond niet de kunst van veinzen. Hij beleed zijn zonden. Zijn eigen deugden hield hij niet voor vlekkeloos. "Wanneer ik zijn portret tegenover het titelblad bekijk, dan is 't of ik hem hoor

zeggen: gij kunt declameeren en overdrijven zooveel gij wilt; ik houd mij aan de waarheid en spreek liever in proza over wat ik weet, dan dat ik een fraaien roman schrijf. Ik houd van oude schoenen, die mijn voeten geen pijn doen, van oude vrienden en duidelijke bewijzen."

Zijn beschouwingen over allerlei onderwerpen laten zich aangenaam lezen. Montaigne schrijft in de taal der conversatie. Hij is nooit zouteloos, onoprecht en bezit het talent om den lezer bezig te houden met wat hem belang inboezemt. Hij kent de wereld, de boeken en zijn eigen persoon; hij schreeuwt niet, protesteert niet, smeekt niet; hij geniet elk uur van den dag en bemint de smart, omdat zij hem aan de werkelijkheid herinnert. Hij houdt van stevigen grond onder zijn voeten. Enthousiasme of hoogere inspiratie zoekt gij bij hem te vergeefs. Hij blijft altijd kalm en bezadigd; alleen wanneer hij over Socrates spreekt, wordt hij hartstochtelijk.

Het recht van het scepticisme van Montaigne moet volgens Emerson erkend worden. In sommige oogenblikken van ons leven trekt het ons aan. Het is niet het scepticisme van den materialist. "Wat vleermuizen of ossen denken, gaat ons niet aan."

Maar het scepticisme heeft zijn grenzen. Het zedelijk gevoel is onaantastbaar. In het veranderlijke moeten wij het blijvende leeren ontdekken. Moge de eene afgrond zich onder den anderen openen, deze meening plaats maken voor gene — in de eeuwige oorzaak heeft alles zijn grond.

Geen dichter staat in Emerson's oog zoo hoog als Shakespeare, de dichter bij uitnemendheid. Anderer wijsheid kunt gij verklaren, de zijne niet. Wij moeten in het voorhof blijven staan. Men kan zich niets verheveners voorstellen dan zijn scheppingen. Zijn levenswijsheid is even groot als zijn lyrisch talent en phantasie. Zijn taal is melodieus en waar. Nooit liet hij zich tot ostentatie

verleiden. De personen, die hij laat optreden, schijnen met hem onder één dak te wonen.

Niet Aubrey of Rowe, maar Shakespeare zelf geeft ons zijn biographie. Al kan hij zijn driehoek niet verlaten, om ons de geheime geschiedenis zijner inspiratie te verhalen, wij kennen zijn overtuigingen over vraagstukken, waarin elk mensch belang stelt: over leven en dood, rijkdom en armoede, over de verborgen en zichtbare invloeden, die ons lot bepalen, over de geheimzinnige en demonische machten, welke met onze wetenschap spotten. Wie las ooit zijn sonnetten en drama's en ontdekte niet zijn intiemste gedachten? Blevén de vragen, die op zedelijkheid, godsdienst, wijsbegeerte betrekking hebben, door hem onbeantwoord? Kan een vorst niet, evenals Napoleon van Talma, van hem leeren, hoe hij koninklijk moet optreden? Welk meisje vond hem niet teederder dan haar eigen teederste gevoelens? Overtrof hij den jeugdigen minnaar niet in liefde? Aan welken edelman met ruwe manieren gaf hij geen lessen?

Waarom mag Shakespeare het type van den dichter heeten? Omdat hij het wezen der dingen in muziek en verzen weet uit te drukken. Hij is een profeet, een voorlooper van een beteren toestand. Onpartijdig schildert hij het tragische zoewel als het komische. Met even vaste hand teekent hij een ooghaartje of een kultje in den wang, als een berg. De gansche wereld kon zich door hem laten portretteeren.

Men zou zich vergissen, wanneer men Emerson voor een blind vereerder van "dien zanger en weldoener der menschheid" hield. Ook Shakespeare deelt volgens hem in de menschelijke onvolkomenheden. Hij bleef bij de schoonheid der zichtbare wereld staan. Het is bevreedend, dat zulk een genie niet de hogere beteekenis der symbolen onderzocht. Waar het talent en gaven des geestes geldt, kent de wereld zijns gelijke niet. Maar zijn leven was in strijd met zijn ideeën. Hij, die voor de zielkunde

een nieuw veld opende, die de standaard der menschheid hooger verhief, leidde zelf een onheilich leven! Hij misbruikte zijn genie tot amusement van het publiek! "De wereld wacht nog op haar dichter-priester, die als een geïnspireerde zien, spreken en handelen zal."

De schrijver is, volgens Emerson, de man voor alle eeuwen, die tot zijn eigen tijd in de rechte betrekking moet staan. Hij was vroeger een gewijde persoonlijkheid. Toen schreef hij bijbels, hymnen ter eere der godheid, wetboeken, heldendichten en treurspelen. Elk zijner woorden bevatte een waarheid. Hij wekte volken tot nieuw leven op. Waarom zijn de schrijvers thans minder geëerd? Omdat zij voor de wisselende meeningen van het wufte volk buigen, een slechte regeering schaamteloos verdedigen of in dienst der oppositie hun geblaf laten hooren, kleurlooze kritiek en onzedelijke romans schrijven, in plaats van dag en nacht hun dorst aan de bronnen der inspiratie te lesschen.

Emerson meent, dat wij van niemand beter dan van Goethe de macht en den plicht van den auteur kunnen leeren. Hij trad op in een tijd van algemeene beschaving zonder individualiteit; van poëtische schrijvers zonder dichters; van parlementaire redenaars en advocaten zonder Demosthenessen en Chattams; van theologische faculteiten zonder profeten, van geleerde genootschappen zonder geleerden.

Goethe is het hoofd van het duitsche volk. Hij ontleende zijn kracht aan de natuur, waarmede hij op het innigst verbonden was, aan den eeuwiggen geest, die hem bezielde. Vandaar dat verheven gevoel van onafhankelijkheid, hetwelk hem kenmerkte. Niets bleef voor hem verborgen; hij wist van demonen, heiligen, bovennatuurlijke krachten gebruik te maken. Hij ontdekte elk geheim op het gebied der schoone kunsten. Hij had geen tijd, om iemand

te haten. Zijn "Wilhelm Meister" is de schoonste roman. Wie het boek kan verstaan, leest het met verrukking en verbazing. Geen werk dezer eeuw is zóó nieuw, beschrijft het leven, de gewoonten, de karakters der menschen zóó juist. Alleen het slot is gebrekkig en onzedelijk.

Waarom, vraagt Emerson, kunnen wij Goethe nooit als een geliefd vriend begroeten? Omdat hij meermalen ons zedelijk gevoel beleedigt. De waarheid is bij hem alleen een middel tot beschaving. De toon, dien hij aanslaat, is te wereldsch. "Wij moeten" — zoo luidt het schoone slot dezer schets — "heilige schriften schrijven, om aarde en hemel te vereenigen. Geen enkele onwaarheid mag blijven bestaan. De waarheid moet altijd het richtsnoer onzer daden zijn."

Napoleon wordt als de vertegenwoordiger van de mannen van het gezond verstand, van de praktisch geschetst. Hij is de profeet van de kooplieden, industrieelen, van allen, wier doel is rijk te worden. Hij bezat alles, wat de mensch in de 19de eeuw begeert: goede boeken, goed gezelschap, talrijke bedienden, paleizen, schilderijen en wat al niet meer. De ergste ziekte is in zijn oog het verlangen naar volmaaktheid. Met minachting spreekt hij over de predikers der vrijheid. Necker en Lafayette zijn in zijn oog dwepers! Dankbaarheid en edelmoedigheid achtte hij goed voor vrouwen en kinderen.

Napoleon werd geboren, omdat hij noodzakelijk was. Hij heerschte over de volken, omdat deze Napoleons in het klein waren. Hij was een man van staal en ijzer; zestien uren kon hij te paard zitten, dagen lang bijna zonder voedsel en rust blijven. Hij handelde met de snelheid eens tijgers. Moedig, vastberaden, zonder gewetensbezwaren, liet hij zich door niemand of niets van zijn voornemen afbrengen. Hij wist wat hij den volgenden dag te doen had. Hinderpalen en gevaren kende hij niet. Hij had een

afkeer van de mannen van geboorte en van "de erfelijke ezels", gelijk hij de Bourbons noemde.

Met al zijn groote en schitterende gaven was hij geen held in den waren zin des woords. Omdat hij verstand had zonder geweten, was hij een bedrieger en een schelm. Hij zocht fortuin te maken zonder zedelijk beginsel. Daarom heeft zijn werk geen sporen achtergelaten. Volgens de eeuwige wet, die in het heelal heerscht, moet iedere daad, die een zelfzuchtig doel beoogt, mislukken. Alleen dat goed gedijs, hetwelk met open deuren genoten kan worden en anderen tot zegen is.

Emerson is niet alleen wijsgeer, maar ook moralist. Ook als zoodanig dienen wij hem wat meer van naderbij te leeren kennen.

Het beginsel der zedelijkheid is volgens hem zelfvertrouwen.¹ Er komt in het leven van elk mensch een tijd, wanneer hij inziet, dat navolging voor hem met zelfmoord gelijk staat. Niemand, ook hij zelf niet, weet wat hij vermag, voordat hij er de proef van genomen heeft. Gelijk de groote helden van ons geslacht, moet elk mensch de plaats innemen, welke de goddelijke Voorzienigheid hem heeft aangewezen, een weldoener en verlosser voor anderen zijn. Maar wij vertrouwen niet genoeg op ons zelve en schamen ons daarom voor de goddelijke gedachte, die wij vertegenwoordigen.

De maatschappij is er op uit, om ons deze zelfstandigheid te ontrooven. Zij heeft een afkeer van zelfvertrouwen, houdt van gebruiken en gewoonten en eischt boven alles *conformiteit*. Daartegen waarschuwt Emerson zoo krachtig mogelijk. Een mensch moet een *non-conformist* wezen. Zelf moet hij onderzoeken wat

¹ Vgl. zija Essay: *Self-Reliance*.

goed is, overal, zonder aanzien des persoons, de ronde waarheid zeggen. In de wereld volgens de publieke opinie, in de eenzaamheid naar eigen overtuiging te leven, dat gaat gemakkelijk. Maar alleen hij is groot, die in de wereld de onafhankelijkheid der eenzaamheid bewaart. Wie zich naar gebruiken schikt, die voor hem geen recht van bestaan hebben, verliest al zijn kracht. Wie een doode kerk in het leven zoekt te houden, geeft zijn karakter prijs. Wanneer ik weet, tot welke sekte iemand behoort, behoef ik naar zijn meeningen geen onderzoek meer te doen. Als een prediker over de kerkelijke instellingen het woord voert, dan weet ik vooruit, dat hij niet als mensch, maar als dienaar der parochie zal spreken. (?)

Laat de menigte haar ontevredenheid toonen over onze non-conformiteit, haar oordeel is zonder waarde.

Er is nog meer, wat ons zelfvertrouwen in den weg staat: onze eerbied voor ons eigen verleden, voor onze woorden en daden, waaraan wij niet ontrouw willen worden (*consistency*). Die dwaze vasthoudendheid is het ideaal van kleine staatslieden, kleine filosofen en kleine theologen. Een groote ziel zegt ronduit wat zij heden denkt, en spreekt later even open haar overtuigingen uit, al wijken zij nog zoo ver af van die, welke vroeger gehuldigd werden. Het is waar, dan zullen oude dames uitroepen: gij kunt zeker zijn, dat gij niet begrepen wordt. Maar Pythagoras, Socrates, Jezus, Luther, Copernicus, Galilei, Newton, ja, geen enkel wijs en edel mensch werd ooit begrepen. Is dat zoo treurig?

De bron van het zelfvertrouwen is volgens Emerson de spontaneiteit. "De intuïtie is de fontein, waaruit daden en gedachten ontspringen, de bron der inspiratie, welke alleen de atheïst loochent. Elk mensch weet, dat hij aan zijn inspiraties volkomen vertrouwen schuldig is. Zij zijn evenmin betwistbaar als dag en nacht."

Op twee wetten in de zedelijke wereld vestigt Emerson vooral de aandacht: de eerste is die der compensatie.¹

Reeds in zijn jeugd, zoo verhaalt hij ons, had hij gewenscht, over deze wet iets te schrijven. Naar zijn meening kan het leven ons omtrent die wet beter inlichten dan de theologie, weet het volk er meer van dan de predikers. De oneindige verscheidenheid der documenten, die van de compensatie getuigen, bekoorde zijn verbeelding. Hij was er van overtuigd, dat de leer der compensatie een ster op onzen weg zou zijn, waardoor wij in donkere oogenblikken voor afdwalingen bewaard werden. Op lateren leeftijd werd de begeerte om daarover te schrijven weder bij hem opgewekt. Hij hoorde een leeraar, die om zijn orthodoxie geacht was, op de gewone manier over het laatste oordeel preeken. Aan de rede en de Schrift ontleende hij de bewijzen, die ons dwingen aan een vergelding in het toekomstend leven te gelooven. In deze wereld toch heeft de gerechtigheid haar loop niet. De vergeldingsleer, door den prediker verkondigd, kwam hier op neer: goederen, prachtige kleeren, weelde en nog zooveel meer, dat alles is thans in handen der beginselloozen, terwijl de godsdienstigen arm en veracht zijn. De laatsten hebben dus aanspraak op geld, wildbraad, champagne enz.

De dwaling van den prediker bestond volgens Emerson in de concessie, dat de slechten gelukkig zijn en dat er op aarde geen gerechtigheid heerscht. Maar de vergadering ging schijnbaar wel voldaan naar huis. Nu moest hij zelf dat onderwerp eens op zijn wijze gaan behandelen. Wij kunnen slechts enkele punten uit zijn interessante verhandeling aanstippen.

Er heerscht in de natuur een onvermijdelijk dualisme, zoodat elk voorwerp een helft is, welke door een andere gecompleeterd wordt, b. v. geest en stof; man en vrouw; subjectief en

¹ Vgl. zijn Essay: *Compensation*.

objectief; boven en beneden; beweging en rust; ja en neen. De physiologen hebben opgemerkt, dat er in de dierenwereld geen bevoorrechten zijn, daar een zekere compensatie het evenwicht bewaart tusschen elke gave en elk gebrek.

Een koud klimaat verhoogt onze kracht. Een onvruchtbare grond brengt geen koortsen, krokodillen, tijgers of schorpioenen voort.

Ook in het leven van den mensch heerscht hetzelfde dualisme. Alle zoekt heeft zijn bitter. Tegenover elke winst staat een verlies. Met elk grein vernuft krijgt gij ook een grein dwaasheid. Wat ter eener zijde verloren gaat, wordt ter anderzijde gewonnen. De natuur houdt niet van monopolies en uitzonderingen.

In het oog van den pachter is macht een begeerlijke zaak. Maar hij vergeet, dat de President zijn "White-House"¹ duur betaald heeft. Misschien heeft hij zijn vrede en zijn beste eigenschappen moeten prijsgeven. Wie door de kracht van zijn wil of zijn geest over duizenden heerscht, draagt ook de verantwoordelijkheid van die macht. De geïnspireerde moet van het licht getuigen, vader en moeder, vrouw en kind haten, de wereld bedroeven door aan de waarheid getrouw te blijven.

De wet der compensatie schrijft aan steden en volken wetten voor. Niemand vernag iets tegen haar. Is een regeering wreed, dan is het leven van den regent niet meer veilig. Wanneer het strafwetboek te gestreng is, dan zullen de jury's geen veroordeelend vonnis uitspreken. Al wat willekeurig, kunstmatig is, kan op den duur niet bestaan.

Het heelal is in elk zijner deeltjes vertegenwoordigd. De natuuronderzoeker merkt in elke metamorphose hetzelfde type op: het paard is een loopend, de visch een zwemmend, de vogel een vliegend mensch. De ware leer der alomtegenwoordigheid Gods

¹ De naam van het hotel, volgens de Constitutie der Vereenigde Staten van Amerika ter beschikking van den President gesteld.

is deze: God openbaart zich met al zijn eigenschappen in elk grasscheutje.

Alle dingen zijn zedelijk. De ziel, die in ons gevoel is, heet buiten ons wet. In ons bemerken wij haar inspiratie, terwijl wij in de geschiedenis haar noodlottige kracht kunnen bespeuren. "Zij is in de wereld en de wereld is door haar gemaakt."

Elk geheim komt aan het licht, iedere misdaad wordt gestraft, elke deugd beloond, elk onrecht hersteld. Wat wij vergelding noemen, is de noodzakelijkheid, door welke het geheel verschijnt wanneer een deel aanwezig is. Als gij rook ziet, moet er ook vuur zijn. Oorzaak en gevolg, middelen en doel, zaad en vrucht kunnen niet gescheiden worden. Alle pogingen, die de dwazen ondernemen om het goede te verkrijgen, zonder aan de voorwaarden te voldoen, die daaraan verbonden zijn, blijven vruchteloos.

De wet der compensatie wordt in de spreekwoorden van alle volken verkondigd: geef en u zal gegeven worden; wie niets waagt, bezit niets; wie niet werkt, zal niet eten; verwenschingen komen altijd terug op het hoofd van hem, die ze uitspreekt; de duivel is een ezel.

Wie een ander onrecht aandoet, lijdt daardoor zelf. De fanaticus, die de poorten des hemels voor anderen wil sluiten, vergeet dat voor hem de toegang gesloten is. Wie zich om het hart van anderen niet bekommert, zal ook het zijne verliezen.

Niemand kan den edele eenig kwaad doen. Ziekte, belediging, armoede, alle rampen, worden zijn weldoeners. Een dwaas bijgehoof beweert, dat een mensch door anderen bedrogen kan worden. Wij kunnen slechts ons zelve misleiden. Elke bewezen dienst wordt vergolden. Hoe langer de betaling uitgesteld wordt, des te beter voor ons: de goddelijke gerechtigheid is gewoon, met interest op interest te betalen.

De geschiedenis der vervolgingen verhaalt, hoe de menschen beproefd hebben de natuur te misleiden. Te vergeefs. De geeseling,

die de martelaar ondergaat, strekt hem tot eer; ieder boek, dat verbrand wordt, verlicht de wereld; elke stem, die men tot zwijgen poogt te brengen, weerklinkt over de gansche aarde. Eindelijk ontwaken de geesten en de martelaar wordt gerechtvaardigd, de onderdrukker van zijn macht beroofd.

De omstandigheden zijn onverschillig; de mensch is alles. Wanneer dwazen van de wet der compensatie hooren, dan roepen zij uit: wat baat het goed te doen? Als ik iets goeds deelachtig word, moet ik den prijs daarvoor betalen; verlies ik iets goeds, dan win ik wat anders. Zij vergeten, dat een mensch niets wezenlijks verliest, wanneer hij in rechtschapenheid toeneemt. "Ik wensch geen uitwendige goederen, geen eerbewijzingen, geen macht, geen gunst van menschen, daar zij geen werkelijke winst aanbieden. Ik begin de woorden van den heiligen Bernard te begrijpen: "Niemand kan mij kwaad doen dan ik zelf; wanneer ik werkelijk lijd, is het alleen mijn eigen schuld."

Er schijnt een groote onrechtvaardigheid in de wereld te bestaan. Wij denken aan de onderscheiding, die wij overal opmerken tusschen *meer* en *minder*. Wij voelen ons bedroefd, als wij in aanraking komen met menschen, die minder vermogens hebben dan wij, en zijn verlegen met onze verhouding tegenover hen. Wij zijn bevreesd, dat zij God zullen aanklagen. Maar wanneer wij de feiten nauwkeurig onderzoeken, dan verdwijnen al die kolossale ongelijkheden. De liefde heft ze alle op. Is mijn broeder edeler dan ik, ik kan hem beminnen en zijn eigenschappen worden de mijne. Ik ontdek, dat hij mijn goede genius is. Wanneer ik Jezus bemin, wordt zijn deugd dan niet de mijne?

Langzamerhand komen wij tot het besef, dat de wet der compensatie zich ook in de rampen des levens openbaart. Wij kunnen van onze vrienden niet scheiden. Onze engelen willen wij niet laten vertrekken. Maar wij vergeten, dat zij voor aartsengelen plaats maken. De dood van een geliefden vriend of van een onzer be-

trekkingen, eerst een gemis, brengt gewoonlijk een weldadige omwenteling in ons leven tot stand. Een tijdperk van ons leven wordt gesloten, om plaats te maken voor een ander, dat heilzamer is voor de ontwikkeling van ons karakter.

Emerson herinnert nog aan een andere wet in de zedelijke wereld, die der voortdurende opklimmende beweging, welke zich overal in het heelal openbaart. ¹ Elk einde is een begin; om elken cirkel kan men een anderen beschrijven; onder elken afgrond opent zich een diepere. Een laatste feit is het begin van een nieuwe serie van feiten.

Wij zoeken steeds een hooger trap te bereiken dan dien, waarop wij het laatst stonden. Elke nieuwe stap, door ons in het rijk der gedachten gedaan, leert ons, dat twintig tegenstrijdige feiten de uitdrukking zijn van een en dezelfde wet.

Wanneer God op aarde een denker zendt, dan schijnt alles in gevaar. Elk deel der wetenschap moet op nieuw onderzocht worden; aan menige letterkundige celebrité dreigt de kroon ontnomen te zullen worden. Zijn komst wordt met blijdschap begroet door hem, die de waarheid verkiest boven zijn meeningen over de waarheid, die overtuigd is, dat zijn verhouding tot de maatschappij, het Christendom en de wereld niet boven alle bedenking verheven is.

Geen enkele deugd heeft reeds haar toppunt bereikt. De maatschappelijke deugden zijn de ondeugden van den heilige. Onze vrees voor hervorming is een bewijs, dat onze zoogenoemde deugden in denzelfden afgrond moeten geworpen worden, die reeds onze grovere ondeugden heeft verzwolgen.

¹ Vgl. zijn Essay: *Circles*.

In zijn verbeelding hoort Emerson de volgende tegenwerping: "Tot welk een fraai Pyrrhonisme zijt gij gekomen, o wijsgeer der kringen! Gij zoudt ons gaarne willen wijsmaken, dat zelfs onze misdaden, *als wij waar zijn*, levende steenen kunnen zijn, waarmede wij den tempel van den waren God zullen bouwen." Zijn antwoord luidt: Ik bekommer mij niet om de rechtvaardiging mijner gevoelens. Ik verblijd mij, dat ik mocht opmerken, hoe het onoverwinnlijk beginsel van het goede in elke spleet doordringt, die het egoïsmische openlaat. Ik ben slechts een zoeker der waarheid. Niemand behoeft aan hetgeen ik doe of laat eenige waarde toe te kennen. Ik onderzoek eenvoudig, alsof er geen verleden achter mij lag. Met onverzadelijke begeerte streef ik er naar, om een nieuwen cirkel te trekken. Zonder geestdrift is nimmer iets groots tot stand gekomen. Als wij niet weten waarheen wij gaan, dan kunnen wij hoog stijgen.

Wij moeten van den moralist afscheid nemen. Wanneer wij over meer ruimte konden beschikken, we zouden vooral de aandacht onzer lezers bij de Essays over karakter, liefde en vriendschap bepalen.¹

Terecht is Emerson een dichter genoemd. Niet omdat hij eenige verhandelingen geschreven heeft over kunst, poëzie, verbeelding, melodie; ook niet omdat hij een paar bundels verzen in het licht heeft gegeven. De inspiratie van den dichter is hem alles behalve vreemd. Zijn stijl kenmerkt zich door levendigheid en aanschouwelijkheid. Zijn proza is menigmaal poëzie. Wat hij over de roeping van den dichter schreef, is niet uit boeken geput. "Elk mensch beleeft enkele oogenblikken, wanneer hij de stof beheerscht. In

¹ Vgl. ook, in *The Conduct of Life*, de opstellen over *Power, Culture, Illusions*.

goed gezelschap wordt alles in schoone gelijkenissen, in symbolen uitgedrukt. De dichter moet de grootste beeldhouwer zijn. Aan het hof der Muzen geldt de onverbiddelijke wet: gij moet of geïnspireerd zijn of zwijgen. De zanger mag slechts in zijn beste oogenblikken zijn stem verheffen. De hoogste poëzie, die aan de menschheid jeugd en gezondheid, heldenmoed en kracht schenkt, is dieper verborgen en moeilijker te ontdekken dan Amerika en Australië, de stoom en de electriche batterij. De poëzie is onschatbaar als een schuilplaats van het geloof, als een protest tegen het geschreeuw van het atheïsme. Elke schoone en mannelijke taal is een zuivere toon in het lied."

Spreekt uit zulk een taal niet de dichter tot ons?

Niemand herinnert minder dan Emerson aan den geleerde van den ouden stempel. Naar uitvoerige citaten, die van zijn geleerdheid getuigenis moeten afleggen, zoekt ge bij hem te vergeefs. Toch is hij tehuis in oude en nieuwe letterkunde, zoowel van het Oosten als van het Westen. Als hij ze noodig heeft, staan hem de beste schrijvers en dichters ten dienste. Hij heeft ze niet alleen gelezen, maar ook hun beste gedachten in hoofd en hart bewaard. Met een zijner Essays, getiteld: *Boeken*, willen wij nog vluchtig kennismaken. ¹

Er zijn boeken, hoewel hun getal klein is, die in ons leven dezelfde plaats innemen als ouders, geliefden en hartstochtelijke ervaringen; die zóó heilzaam, versterkend, revolutionair zijn, zulk een treffende overeenkomst toonen met de wereld, die zij schilderen, dat wij ons schamen, aan zulke werken niet een voorname plaats in ons leven te hebben toegekend.

¹ In *Society and Solitude*.

In een uitgezochte kleine bibliotheek verkeerden wij in gezelschap van de wijste en ontwikkeldste mannen uit de beschaafde landen in verschillende eeuwen. De gedachten, die zij zelfs voor hun boezemvrienden niet durfden uitspreken, liggen voor ons open. Wij danken daaraan de idee der onsterfelijkheid. Zij versterken in ons de zedelijke kracht en wekken onze phantasie op. Wie de classieke werken gelezen heeft, heeft recht tot spreken. Maar als een scepticus of een schijnheilige over vraagstukken, die op het geestelijk leven betrekking hebben, een oordeel velt, zonder dat hij de werken der groote meesters op dit gebied gelezen heeft, dan mag hij op uw tijd geen aanspraak maken. Laat hem eerst naar de bronnen gaan, om daar zelf het antwoord te vernemen.

Volgens Emerson ontbreekt aan de Hoogescholen een leerstoel der "boeken", welke meer dan eenige andere vereischt wordt. In een academische bibliotheek noodigen duizende vrienden, in dezelfde foedralen gehuld, ons uit. De keus is moeielijk en wij weten uit eigen ervaring, dat in deze loterij minstens vijftig of honderd nieten op één prijs voorkomen. Wanneer nu een barmhartige ziel, die een groot deel van zijn tijd verspild heeft te midden van onbeduidendheden, eindelijk rust vond bij enkele meesterstukken, die hem gelukkig maakten, zou hij een goed werk verrichten, als hij ons die werken wilde aanwijzen, welke hem veilig over oceanen en donkere moerassen in het hart der heilige steden, naar paleizen en tempels gevoerd hebben. De Fabriciussen, de Scaligers, de Mirandolas, de Bayles, de Johnsons zouden de aangewezen personen zijn, wier oog met één blik den ganschen horizon der geleerdheid omvat.

Het lezen van middelmatige schrijvers is onvruchtbaar. Vele volken danken hun beschaving aan één enkel boek. Voor een groot deel van Europa was de Bijbel de eenige godsdienstige lectuur. Hafiz, Confucius, Cervantes waren de grootste genieën

der Perzen, Chinezen en Spanjaarden. Het zou wenschelijk zijn, dat alle schrijvers van lagere rang voor ons verloren gingen, opdat wij een diepe studie van de uitnemendste geesten konden maken.

Emerson wil voorloopig de taak van zulk een professor der "boeken" op zich nemen en noemt eenige werken op, die niemand zonder schade ongelezen kan laten.

Wie geen vreemdeling in Griekenland wil zijn, moet Homerus, Herodotus, Aeschylus, Plato en Plutarchus kennen.

Onder de Platonici kunnen Plotinus, Porphyrius, Jamblichus niet ongelezen blijven.

Voor de kennis van Rome's geschiedenis zijn Livius, Horatius, Tacitus, Martialis, Gibbon onontbeerlijk.

Zonder Dante, Boccaccio, Michel Angelo kunnen wij de Middeleeuwen niet verstaan.

Voor de oudste geschiedenis van Engeland moeten o. a. de jongere Edda, Beda Venerabilis en Hume, voor de eeuw van Elizabeth Shakespeare, Spencer, Baco, Beaumont, Fletcher, Herbert — om slechts enkelen te noemen — bestudeerd worden.

Voor de geschiedenis zijn vooral biographieën van belang. Tot de beste boeken rekent Emerson autobiographieën als die van Augustinus, Benvenuto Cellini, Montaigne, Rousseau, Linnaeus, Gibbon, Hume, Franklin, Burns, Goethe en Haydn.

In onzen tijd, nu velen onverschillig zijn omtrent alles, wat niet in getallen kan worden uitgedrukt, moeten vooral de dichters en allen, die de phantasie opwekken, in eere gehouden worden.

De allerbeste lectuur bieden ons volgens Emerson de heilige Schriften, niet alleen die der Joden en der Christenen, maar ook die van heidensche volken, vooral de Veda's, de wetten van Manu, de Upanischads, de Bhagavad-Gita en de heilige boeken der Buddhisten aan. "De Bijbels zijn de majestueuse uitdrukking van het algemeen geweten. Zij zijn bestemd voor de binnenkamer en

moeten op de knieën gelezen worden. De zending kan ze medemenen, maar zal bemerken, dat de geest, die in deze boeken woont, sneller reist dan hij en hem bij zijn komst in een vreemd land begroet." Daarnaast worden die schriften geplaatst, welke bijna canoniek gezag verwierven, zooals de spreken van Epictetus, van Marcus Aurelius, de "Imitatio Christi" en de "Pensées" van Pascal.

Aan het slot zijner lezing erkent de spreker, dat niet ieder in staat is, om de meesterstukken der menschheid, al bepaalde hij zich daartoe ook alleen, te lezen. Hij beveelt daarom letterkundige vereenigingen aan, waarin elk op zijn beurt een beroemden schrijver aan anderen voorstelt. Wanneer wij de parels aanbieden, die wij zelve in een werk gevonden hebben, dan mogen anderen beslissen, of het voor hen onontbeerlijk is.

Frederika Bremer heeft Emerson vergeleken met zijn landgenoot Theodore Parker en niet zonder reden. Bij alle verschil, waarop wij hier niet kunnen wijzen, beschouwden beiden het als hun roeping, om als profeten onder hun volk te arbeiden. Welk een liefde voor waarheid en gerechtigheid woonde in die twee edele harten! Tegenover het gezag in kerk en maatschappij hebben zij de vrijheid gepredikt; tegenover het materialisme de vaan van het idealisme omhoog geheven.

Julian Schmidt noemt Emerson een geestverwant van Carlyle. "Emerson erinnert fast in all seinen Schriften an Carlyle. Ohne Zweifel ist er als der jüngere von ihm stark beeinflusst; die Verwandtschaft ist jedoch angeboren." ¹ Beider ingenomenheid met Duitschland, hun idealistische levensbeschouwing, hun opvatting van de geschiedenis en van de waarde der groote helden van ons ge-

¹ Vgl. de Inleiding vóór de *Neue Essays* van R. W. Emerson, p. X.

slacht leveren treffende parallellen. Toch zou het weinig moeite kosten, om naast de overeenstemming het verschil tusschen deze groote geesten in het licht te stellen.

Wij hebben ons bijna geheel van kritiek op Emerson's denkbeelden onthouden. Wij deden dit opzettelijk. Waartoe zou het dienen, telkens aan te wijzen, waar wij van hem verschillen? Er was gelegenheid te over, om tegen sommige vreemde voorstellingen, paradoxen, overdrijvingen, tegenstrijdigheden, die wij in zijn schriften bij menigte aantreffen, protest aan te teekenen. Maar wij wenschten Emerson aan te bevelen bij zooveelen, voor wie hij nog een vreemdeling is. Wij ontkennen niet, dat er inspanning vereischt wordt, om van zijn werken te genieten. Zijn stijl is niet gemakkelijk te volgen, al komt het ons voor, dat zijn laatste werken in helderheid boven zijn vroegere schriften uitmunten.¹ Maar de moeite, aan de studie besteed, wordt rijkelijk beloond. Wij maken kennis met een diepzinnig man, wiens ernst en karakter, wiens afkeer van alle ijdelheid en zelfverheffing ons onweerstaanbaar aantrekken. Al zijn wij het menigmaal niet met hem eens, hij wekt op tot nadenken en schenkt ons een genot van de edelste soort. In zijn gezelschap voelt men zich beter gestemd. Wij kunnen den indruk verklaren, dien de studie van Emerson's werken op een zijner vereerders maakte: "Als

¹ Ik geloof, dat iemand een goed werk zou verrichten, wanneer hij b. v. het keurig boekje: *Society and Solitude* in onze taal overzette.

Van de dnitsche vertaling van Scalma Mohnicke is reeds een tweede uitgave verschenen. "Geschrieben in der classischen Weise des berühmten Autors, spricht sich dieses Buch in zwölf Aufsätzen über die sociale und natürliche Stellung des Menschen aus. Der hohe sittliche Ernst, die glücklichen Aperçus, die ausserordentliche Belesenheit, der umfassende Gesichtskreis, die scharfe Beobachtung und die virtuose Darstellung des Verfassers sind von wahrhaft hinreiszender Wirkung und gewähren dem denkenden Leser ein Genusz, der eben so köstlich als nachhaltig ist."

men jaren lang van een boek denzelfden reinen, aangrijpenden indruk ontvangt, leert men daaraan te gelooven. Wanneer ik Emerson lees, dan komt mij alles oud en bekend voor, maar tevens nieuw, alsof ik het voor de eerste maal hoorde. Zijn overtuigingen komen voort uit het diepst zijner ziel. Zulk een man te hooren, dat moet boven alle beschrijving aangrijpend zijn.”¹

¹ H. Grimm, *Fünfzehn Essays*, p. 430 verv. (1874.)